

T O L V A L Y
F E R E N C

L' E M I G R A N T
A K I V Á N D O R L Ó

I.

21. SZÁZAD
KIADÓ

Budapest, 2019

*A művet az írói fantázia szülte, minden esetleges
egyezőség a valósággal a véletlen műve.*

*Köszönet Melindának, Anikónak, Eszternek, Zsuzsának,
Christophnak, Davidnak, Josepnek, Ulrikének,
valamint Bergmann Péternek...
és természetesen Andrásnak.
Tóni emlékére.*

I.

Prológus

„TISZTA LAPPAL KEZDENI... Úton vagyok, Tibetbe tartok. Remélem, ha megérkezem, a csend búrája alatt minden elrendeződik, és tiszta lappal kezdhetek. A lelkem mélyébe kell ereszkednem, hogy megtaláljam, amit keresek...” A dolgozószobám egyik sarkában álltam, és figyeltem a barátaimat. Mozdulatlanul nézték tizenkét évvel ezelőtt Tibetben készített filmemet. Megtaláltam, amit keresek? – kérdeztem magamban. Miután a legszerényebb körülmények között töltött utamról hazatértem Budapestre, tele voltam energiával. Le akartam hántani életemről azokat a külsőségeket, amelyek kalodába zártak és megakadályozták a változást. Felégetni a száraz ágakat, amelyek elvették a fényt az új, üde hajtásoktól. Kitépni gyökerestül mindazt, ami nem igaz, ami nem szeretetből fakad. Hazatérésem után néhány hónappal világra jött Enikő. Valóra vált feleségem legnagyobb vágya. Az addig egyre inkább rutinokba süllyedő házasságunk átlényegült. Csírájába szökkent belső szabadságharcomat elfojtotta a csecsemőért érzett aggódó szeretet. Koraszülött volt. Hetekig még a kezembe sem mertem venni. A negyvenes éveim végére belenyugodtam, hogy nem lesz gyermekem. Nem voltam felkészülve arra, hogy életem középpontjában hirtelen nem én állok többé.

Néztem az emlékeim képeit, és ismét betöltött az a felszabadult érzés, amelyet a tibeti kolostorban éreztem. A templomban mantrázva jakvajás teával elfogyasztani az árpakásából készített campát, elmélkedve udvart seperni, és semmi másra nem gondolni. Kiüresedni. Életemben akkor először és utoljára voltam békében önmagamban. És most? Mióta Enikő elkezdett iskolába járni, ismét foglyul ejtettek a hétköznapi ismétlődései. Évek óta ugyanazokon az utakon járok. Itt, ahol vagyok, nem tudok továbblépni. Fogságban vergődik a lelkem, gondoltam. Élek-e még? A levegőben pörkölt és székelkőposzta illata keveredett. Az amerikai konyha pultján kedvenc ételeim sorakoztak. Nejem a meleg fogásokon kívül kolbászokat, tepertőt és kovászos uborkát készített ki.

Mialatt barátaimnak bemutattam Tibetben forgatott filmemet, Julianna teleaggatta a nappalit életem meghatározó pillanataiban készített, kinagyított fotóival. Ez volt feleségem egyik meglepetése. A vetítés után, amikor megláttam a rengeteg egykori élmény lenyomatát, olyan erős érzés kerített hatalmába, hogy elfelejtettem gondosan felépített köszöntőmet, és elkezdtem mesélni a velem szemben függő kép történetéről. A fotón Enikő az út szélén piros kabátkában szorongatja a kezemet. Lehajolok hozzá, mintha mondanék neki valamit. Körülöttünk az emberek pálmaágakat lengetnek.

– Kislányunk négyéves volt, amikor Spanyolországban először elvittük a virágvasárnapi körmenetre. A rosesi templom előtt összegyűlt az egész kisváros – mondtam, és szemem előtt peregtek annak a ragyogó örömnapnak a képei. – Drága barátaim – tártam ki karomat a körben állók felé, mintha át akarnám ölelni őket –, ma azért gyűltünk össze, hogy hatvanadik születésnapom

alkalmából megünnepeljük a barátságot, ami az együtt töltött pillanatokból építkezik. Ezeknek a falakon láthatjátok nyomait. A húsvéti ünnepeken sokan közületek megfordultatok már rosesi nyaralónkban. Bizonyára mindenkinek van egy-egy szép emléke a Spanyolországban töltött napokról. Nekem ez a legkedvesebb – mutattam a szemközti falon lógó képre. – Emlékszem, egy fehér lepedőbe tekert vékony, szakállas fiatalember számaron érkezett a templomtérre. Darócba bújtatott férfiak kísérték, kezükben hosszú, sárgásfehér, műanyag palmaágakkal. Az út széléről az emberek virágszirmokat szórtak eléjük. Julianna kattogtatta a fényképezőgépet. Emlékszem, amikor megörökített bennünket, épp azt mondtam Enikőnek: nézd, ő Jézus és mellette az apostolok. Elbújt mögém, és átölelte a térdemet. Amikor a menet megérkezett a templom elé, Krisztus leszállt a számarról. Egy papírpoharat nyomtak a kezébe. Rágyújtott egy cigarettára. A csacsit elvezették. Enikőt odavittem és bemutatam Jézusnak. Megsimogatta a fejét. Láttam kislányunk mosolyán, pontosan tudta, hogy a fehér lepedőbe tekert fiatalember nem a Megváltónk, de mégis bólogatott és elfogadta, amit mondok. Feltétel nélkül hinni akart nekem. Nemrég elmondta, hogy az ő emlékezetében csak egy számaron ülő fiú maradt meg.

Szünetet tartottam. Barátaim mosolyogtak. Talán őket is egy kicsit megérintette a történet.

– Mi is így vagyunk – folytattam köszöntőmet. – Hiába harsogják a felbukkanó önjelölt „megváltók”, hogy ők teremtik meg majd az édenkertet, nem hisszük el nekik, de bólogatunk. Végül is mindegy. Addig, amíg megmarad a baráti közösségünk, beszélhetnek. Nem fog rajtunk. Minket megvéd a szeretet. Ígyunk a barátságra!

Julianna és Enikő megcsókoltak.

– Látjátok, mekkora lett? Már a derekamat is át tudja ölelni. Csak miattuk, a gyerekeink miatt ne bólintsunk, ha veszélyeztetik a jövőjüket.

Beszédem után elsőként az Elnök úr gratulált. A rendszerváltás egyik meghatározó szereplőjét harmincöt éve ismertem. Hiába tiltakozott, a történelmi helyzetben vállalt szerepe miatt utolsó betöltött tisztségének megfelelően mindannyian elnök úrnak szólítottuk. Nem csak tréfából, nagyrabecsülésünk jele is volt ez. Szakálla és szemét felnagyító szemüvege tiszteletet parancsolt, ezt kedves mosolyával ellensúlyozta.

– Sanyikám, meghatottál, de remélem, nem rám céloztál – mondta.

– Nem, Elnök úr, csak általában a gyerekeinkre és a jövőjükre gondoltam.

Nem tudtam folytatni, mert átölelt Robi. Az örökmozgó, mosolygós fiú, baráti köröm legfiatalabb tagja mindig aggódott.

– Csak nincs valami nagy baj, hogy el kell mennek? – Hangjában őszinte nyugtalanságot éreztem.

– Mi baj lenne? Ennél jobb nem is történhetett volna velem. Egy évig Barcelonában fogok tanítani. Tudod, hogy mennyire szeretem a várost.

– Csak mondom, ha ügyvédre van szükséged, rám mindig számíthatsz. Jobb, ha idejében szólsz, hogy fel tudjak készülni...

Barátaim kételyei tervemmel kapcsolatban már többször megleptek az elmúlt hetekben. Amióta elmondtam nekik, hogy elfogadtam a Barcelonai Egyetem Audiovizuális Kommunikáció Tanszékének felkérését, egy kicsit úgy viselkedtek, mintha elárultam volna őket. Nem értették, és magyarázatokat kerestek, miért adom fel kényelmes budapesti életemet.

– Hogy lehet hátrahagyni a barátokat és mindazt, amit egy élet munkájával megteremtettél? – kérdezték mindegyre. Hiába vigasztaltam őket azzal, hogy csak egy évre szól a megbízásom. – Vissza sem fogsz térni – válaszolták őszinte aggodalommal.

– Esz, Ef, Vé – lépett hozzám és Juliannához törté-
nész barátom. Csaba úgy nézett ki, mint én húsz évvel
ezelőtt. Magas, kissé túlsúlyos, kerek arcú férfi. Még
a haját is úgy viselte, mint egykor én, középen elvá-
lasztva. – A magára maradt Izabella királyné – mondta,
és körbenézett –, Szapolyai János özvegye, amikor el-
hagyta Erdélyt, a Meszesi kapunál egy tölgyfa törzsébe
vésett három betűt: Esz, Ef, Vé. *Sic Fata Volunt*, azaz
a sors akarta így. Tedd ezt te is – emelte fel a hangját,
és átölelte a vállamat. Egyedül Balázs, az atomfizikus
örült döntésemnek.

– Egy évig voltam Leuvenben tanár, és minden meg-
változott – mondta hol Csabára, hol Robira nézve.
– Már azt hittem, hogy a hétköznapi rutinjában fogom
leélni az életemet. Munka után nap mint nap a törzs-
helyünkön ültem inkább, mint hogy hazamenjek. A fe-
leségemmel már alig beszéltünk. – Értelmes szemében
szomorúságot láttam. A jóképű, magas férfit törzshe-
lyünkön, a Bázison körülrajongták a nők. Lelkesen hall-
gatták rádióba illő hangján előadott hosszú, idegen sza-
vakkal teli eszme-futtatásait a kvantumelméletről.

– Belgiumban megismertem egy lányt, elváltam, és el-
vettem feleségül...

– Na és azóta? – kérdezte Robi.

– Csak csütörtökönként járok a törzshelyünkre –
vágta rá Balázs, és kitört a kacagás.

– Sanyikám, bele fogsz halni, ha egy évig nem jö-
hetsz a Bázisra – fordult hozzám Tóni. Az egykori ban-

kár vajszínű, gyűrött lenvászon öltönyében úgy nézett ki, mint egy művészeti akadémia bohém professzora. A jelenlévők közül őt ismertem legrégebben a társaságból. Müncheni egyetemi éveim alatt kötöttünk barátságot. Apró, okos szemei mindig villogtak, amikor a regényeimről beszélt. Fanyar humora elviselhetővé tette maró kritikáját. Nyugdíjazása után felcsapott kocsmárosnak, és azóta üzemeltette Budán a Bázist. Az alpesi hütték stílusában kialakított bajor sörözőben összetartotta baráti körünket.

– Hidd el, dolgoztam két évig Barcelonában a La Caixa Bankban – folytatta Tóni –, maguknak valók a katalánok. Az Elnök úréknak köszönhetem, hogy Budapesten kötöttem ki.

– Nekünk ugyan miért? – kérdezte a szakállas férfi, és felhúzta a szemöldökét.

– Mert elhajtottátok a kommunistákat – mondta Tóni, és nagyot húzott a kezében lévő söröskorsóból.

– Kedvesem – lépett hozzám Julianna –, jöjjön, hadd köszöntsék fel a többiek is.

– Mi ez a flancolás? Miért magázódtok még mindig? – kérdezte Tóni csipkelődve.

– Mert még nem ismerjük elég jól egymást – válaszoltam, mint valahányszor, amikor ezzel előhozakodott. A szüleink is magázódtak. Sohasem merült fel bennünk, hogy változtassunk a családi hagyományokon. Julianna belém karolt, és elvitt a teraszon álló társasághoz. Amikor megláttak, megemelték poharaikat. – Hidd el, Sanyi, otthon csak ott lehetsz, ahol a családod és a barátaid vannak – szólalt meg Károly, társaságunk legidősebb tagja. Az erős testalkatú férfinak szeretetteljes, lány tekintete nem illett a külsejéhez. A hetvenes években egy belga csapatban játszott retteggett háttvédként. – A szur-

kolóim hiába ünnepeltek, ahogy tehettem, hazatértem, hogy találkozhasak a barátaimmal. Ők akkor még csak háromévente látogathattak meg Belgiumban.

– Bármikor jöhettek, és háztól házig csak néhány órára leszek tőletek – vigasztaltam Károlyt.

– Lélekben nagy távolság az, hidd el nekem – legyintett Károly, mintha lemondana rólam.

– És Tóni kivel fog élcelődni, ha nem veled? – kérdezte Siegfried, a festőművész. Annak ellenére, hogy egyidősek voltunk, sokkal fiatalabbnak tűnt nálam. Neve a sváb ősök emlékét őrizte. Napbarnított arcával, hosszú hajával, szakállával és jóságos tekintetével egy indiai gurura hasonlított. Ezt a látszatot erősítette jellegzetes narancssárga, nadrágján kívül hordott ingével. Alacsony, vékony férfi volt, de ha megjelent a Bázison, mindenki rá figyelt. – Gyere, hoztam neked valamit. – Bementünk együtt a dolgozószobámba. Egy vékony, téglalap alakú csomagból előhúzott egy kifeszített fehér vásznat. Alaposan szemügyre vettem. Csak a végtelen fehér vászon, egyetlen ecsetvonás sem volt rajta. El akartam tenni, de Siegfried megfogta a kezem.

– Ezt most elviszem, és mire visszatérsz, képben leszünk...

– Te meg én?

– Meglátjuk, hogy ki fér bele...

Olasz barátom lépett be a szobába.

– Né búsulj, Sányi, ván ott jó vendéglő és sör is! – Riccardo pontosan úgy nézett ki, ahogy egy jó szakácsot általában elképzelsz az ember. Kövér, és mindig jó kedélyű. Családja generációk óta éttermet üzemeltetett Mantovában. De ő nem folytatta. Már húsz éve Budapesten dolgozott egy olasz osteriában. A Bázison is készített nekünk néha házi *pastákat*. Amikor egyszer meg-

kérdeztem, miért nem vette át a családi éttermet, csak annyit mondott: „Tudod a csáj... a csáj... és utána a szerelem...”

– Bárátom, hiányozni fogsz – veregette meg a vállam.

– És mire visszajössz, még részegebbek leszünk – tette hozzá Siegfried, és poharát az enyémhez koccintotta. Az üvegajtón keresztül láttam, hogy az Elnök úr és Robi minket figyel. Poharukon megcsillant a fény.

A hangszórókból felcsendült egy régi, melankolikus dal. „*Somos novios, / Somos novios...*” „Szeretők vagyunk szavak nélkül, / Hogy beszéljünk egymáshoz, / Hogy a legédesebb csókot adjuk, / Hogy emlékezzünk, milyen színű a cseresznye” – szólt a rumba ritmusára Antonio Machín slágere. Julianna gondosan kiválasztotta azokat a számokat, amelyeket nyári estéken a rosesi nyaralónkban barátainkkal hallgattunk.

Már javában ünnepeltünk, amikor beviharzott a húgom. Szép madonnaarca kicsit mindig ziláltnak tűnt szerteszét szálldosó hajától övezve. A mostani alkalomból egy madárfészekszerű kalappal takarta el rakoncátlan tincseit. Úgy nézett ki, mintha Ascotba, az angol királyi lóversenyre érkezett volna.

– Nyika, boldog születésnapot! Nyolc órát döcögtem Münchenből. Ezt is csak érted teszem meg! – kiáltotta már az ajtóból. A becenevemen, amit állítólag kisgyerekkoromban én adtam magamnak, mert nem tudtam kimondani a Sanyikát, csak néhányan szólítottak. Húgomon, Borikán kívül általában azok, akikkel kamaszkoromban ismerkedtem meg, miután szüleimmel elhagytuk Erdélyt – osztálytársaim a kastli kolostorból és a tanárok. Ez is megkülönböztette németországi és magyarországi barátságaimat. Budapesten csak János hívott

Nyikának, akivel együtt jártunk iskolába Bajorországban. Székely barátom ugyanabban az évben menekült el Ceaușescu diktatúrájából, mint mi a családommal. Egy szobába kerültünk a kastli bencés kolostorban, a magyar menekültek iskolájában. „Nyika, miről álmodtál? – kérdezte reggelente. – Innen hova vágysz? A Hargitára?” Őt is kínozták a honvágy. „Testvérem, oda, ahol szenvedni jó?” – feleltem. Barátok lettünk, ami felnőttkorunkig kitartott. János ott volt minden nagyobb ünnepen a családommal. Két hónappal ezelőtt, húsvét vasárnapján Spanyolországban is, a Fincában, egy farmház vendéglőjében, ahol évről évre megünnepeltük a feltámadást. Három hét sem telt el, amióta eltemetjük. Az első a baráti körömben, aki itthagyt minket. „Nyika, most elmegyek” – ez volt az utolsó mondata. Álltam az ágya mellett. Néztem széles arccsontját, nagy bajuszát, és vártam, hogy újra kinyissa a szemét. Számban most ismét éreztem a keserű ízt, amit akkor, amikor egy marék földet az erdélyi havasokból a koporsójára dobtam. Jön az ősz, az első gyümölcs lehullott a fáról, gondoltam a sír mellett.

– Ne búsulj – ölelt át húgom gondolataimban olvasva. – Ő már boldogan bóklászik a Kárpátokban, szeretett rengetegében.

Lélekben talán soha el sem jött onnan, gondoltam. Édesanyám halála óta húgommal volt a legszorosabb kapcsolatom. Akármilyen messze lehettünk, éreztük egymást. Néha képes volt éjszaka is felhívni, ha álmában feltűntem. Most is pontosan tudta, hogy a „Nyika” mit indított el bennem.

– Hoztam neked Lorcát, ha már Spanyolországra adtad a fejed! – Azzal vidáman a kezembe nyomott egy könyvet. – „Mert szeretett Hispánia / s versed mondták

a szeretők, – / mikor jöttek, mást mit is tehettek, / költő voltál, – megöltek űk. / Harcát a nép most nélküled víjja, / hej, Federico García!” – Itt a hűgom Siegfried szemébe nézett, és egyszerre mondták a vers végérő hianyzó szót: – Lorca!

A kastli kolostorban, ahova Erdélyből álmainkat mentettűk, hűgom szavalt minden ünnepen. Akárcsak édesanyánk, ő is színésznőnek készűlt, végűl művészet-történész lett.

– Borika, szeretem az andalűz költőt, de én Katalóniába megyek – hecceltem egy kicsit, csak azért, mert tudtam, hogy nem kedveli a katalánokat.

– A keresztlányod is csak akkor érezte jól magát Barcelonában, amikor az andalűzokhoz, Nűriához és Pablóhoz költözött – vágott vissza cserfesen hűgom. Kislánya néhány éve Spanyolországban tanult egy ideig. – Majdnem egy fél évet szenvedett katalán vendég-látóinál. Találkozottok mihamarabb Pablókkal, ők mindenűket odaadják a barátaiknak. Adrit még ma is úgy szeretik, mint saját lányukat.

Otthagytam őket. A hűgom imádtá Olaszországot, Siegfrieddel és Riccardóval órákig tudott beszélgetni. Néhány percre visszavonultam a hálósobába. Behallat-szott a vendégek vidám csevegése. Amíg Borika nem érkezett meg, egy szó sem esett köztűnk Jánosról. Pedig nemrég még ott volt a Bázison. Már nem cigarettázott, de elszopogatott egy korsó sört. Mint később megtud-tam, nem lett volna szabad innia, de láttam rajta, élvezte. Csak ő tudta, hogy ez az utolsó korsó, amit barátaival megiszik. Látszott rajta, hogy elgyötört, de csak annyit mondott, hogy megfázott és sokáig nyomta az ágyat. A székely szikla. Néhány nap múlva, amikor a kórház-ból hívott és kérte, hogy látogassam meg, éreztem, nagy

baj van. De a halál fényében ma már jelentéktelennek tűnő dolgaim miatt csak két nap múlva mentem be hozzá. Megvárt, hogy elbúcsúzzon. És most nélküle hömpölyög tovább az élet. Vajon engem is ilyen gyorsan elfelejtenek? „Nem, nem, soha nem hagyunk egyedül benneteket. Már most szállunk felétek...” – énekelte Julianna legjobb barátnője, Petra a férjével, Áronnal és fiukkal, Marcival. A kis dallal is jelezték, hogy nemso-kára vendégeink lesznek Barcelonában. Azért is örül-tünk közelgő látogatásuknak, mert Enikő szívesen volt a vele egyidős Marci társaságában.

– Hívj majd a tenger partjáról, ha a hullámok görgetik a kavicsokat – mondta Maestro, zeneszerző barátom, amikor visszatértem a nappaliba. Őt a hetvenes évek végén húgomnál ismertem meg Münchenben. Németországi turnéján a kis diáklakás konyhájában lakott. Kedveltem cinkos, villogó tekintetét és elszántságát. Úgy tűnt, feltett szándéka, hogy legalább a zenetörté-netet megtanítsa nekem. „A kiskun”, viccelődtünk vele sokszor, amivel inkább természetére utaltunk, mint vélhető származására. „Nagykun”, javított ki minden alkalom-mal büszkén. A magyar komponista műveit már akkor világszerte játszották. Tiszteletből azóta is mindenki Maestrónak szólította. Világhíre ellenére a húgomnál húzta meg magát. Ott érezte otthon magát a távolban, mondta. Engem vajon ki fogad majd a szívébe Barcelo-nában? Huszonöt év alatt, amióta rendszeresen megfor-dultam a rosesi öbölben, csak két barátságot kötöttem. Barátságot?

– Majd mondd el, mit hoz a szél, ha a Sagrada Fami-lia tornyai között süvít – lépett mellém István, az épí-tész. Baráti körömből ő volt az egyetlen, aki nem láto-gatott meg rosesi nyaralónkban. Mindig elakadt Bar-

celonában, és napokig csodálta a modernista építészet remekműveit. A katalán építészzseni, Gaudí rajongója volt. – És hogy miről susog, amikor a Ramblán végigsöpör, és hozza a tenger illatát? – Bajusza úgy mozgott, mint aki épp fenséges illatokat szippant be és ízlelgeti azokat. Nem erőltettem, hogy meglátogasson, pedig szakmai tudására nagy szükségem lett volna. Németországi éveimben müncheni egyetemi tanári fizetésemből nem futotta egy lakásra a bajor fővárosban, de tudtam venni egy kis nyaralót a rosesi öbölben. Idővel azonban a ház egyik fele megsüllyedt. A falakon egyre nagyobb rés tátongott. A javításért kért összegeket amúgy sem tudtam kifizetni, de megnyugtató volt, ha építész barátom mondja ki a halálos ítéletet. Végül eladtam szeretett rosesi otthonunkat.

– *L'emigrant!* – lépett be az ajtón a spanyol főkonzul. – Köszöntelek születésnapod alkalmából és már előre is szép hazámban! – Excellenciás urunk is az asztaltársaságunkhoz tartozott, mindig részt vett ünnepségeinken. Megtisztelő volt számomra, hogy budapesti otthonomban is felkeresett. Robert Hughes *Barcelona* című könyvét hozta ajándékba. – Ahogy egy ausztrál író látja a katalán fővárost... Azt is olvashatod benne, hogy aki egy évnél tovább él ott, halálosan beleszeret a csodák városába. – A főkonzul elegáns megjelenésével méltón képviselte a birodalmat. Napbarnított arcáról sugárzott az egészség és a kicsattanó életszeretet. Ugyanakkor kitűnő diplomata volt. Soha nem vett részt politikai vitáinkban, olyankor csak hallgatott. Képes volt bármilyen témáról hosszan, érzelemmentesen beszélni anélkül, hogy állást foglalna. Csak ha Spanyolországról volt szó, fejezte ki fenntartás nélküli szeretetét.

– Kivándorló barátom, ott állok majd a kikötőben, amikor kifut a hajód, és integetek! – Felemelte a kezét, és úgy búcsúztatott, mint száz-százötven évvel ezelőtt a spanyol kivándorlókat barátaik. A társaságból többen csatlakoztak, és hosszan integettek. Húgom még egy fehér zsebkendőt is tartott a kezében.

Merre visz a hajó? – tettem fel a kérdést, amikor a vendégek elmentek. Kiültem Juliannával a teraszra, és megittunk még egy pohár bort. Feleségem megcsókolt, és a kezembe nyomott egy könyvet. „Ajándékom, a hatvanadikra” – állt a fedőlapon.

– Már késő van, holnap majd elolvassa – mondta Julianna, amikor ki akartam nyitni. – A barátai írták...

Barátaim, hiányozni fogok? És ti nekem? Néztem kis kertünkben a rózsákat és a két tuját, amit húsz évvel ezelőtt ültettem, amikor elkészült a házunk. Akkor még csak a derekamig értek, most már magasabbak voltak az épületnél.